

КАФЕДРА СУСПІЛЬНИХ НАУК

ФІЛОСОФІЯ СИНТЕЗУ МУЗИКИ І ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА

Освітній ступінь

«Магістр»

Спеціальність

025 «Музичне мистецтво»

Курс	1
Семестр	1-2

Освітньо-професійна програма

«Музичне мистецтво»

Статус

Вибіркова

ECTS	4
Годин	120
Лекції	34
Семінари	34
Самостійна робота	52

Форма контролю

Залік

Інформація про викладача

ПІБ	Луковенко І. Г. – кандидат історичних наук, в.о. доцента кафедри суспільних наук Національної музичної академії України імені П.І. Чайковського;
Профіль викладача	https://scholar.google.com.ua/citations?user=6Pcnju0AAAAJ&hl=ru
e-mail	Ilukovenko1981@gmail.com

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Актуальність вивчення курсу «Філософія синтезу музики і образотворчого мистецтва» пояснюється тим, що світоглядно-філософське розуміння творчості, естетичного досвіду, формування творчої особистості неможливе без опанування філософських засад творчості в усіх її проявах, зокрема і в аспекті розуміння феномену мистецького синтезу. Це важливо як у теоретико-методологічному, так і діяльнісно-практичному вимірах творчості. Особистість митця, особливо музиканта, неможлива без постійного та всебічного розвитку естетичної свідомості, естетичного смаку, поглибленого та комплексного формування творчої особистості.

Основна мета курсу полягає в ознайомленні студентів із особливостями феномену філософії мистецтва, музики та образного мистецтва, естетики як емоційно-чуттєвого освоєння та усвідомлення реальності як в площині сприйняття, так і активної творчої

діяльності, феномену мистецького синтезу, в першу чергу сприйняття та роботи із звуком та світлом (кольором), аналізі та опануванні форм та проявів цього синтезу у музичному та образотворчому мистецтві, а також проявах синтезу цих мистецтв у мистецькій творчості.

Головними завданням курсу «Філософія синтезу музики і образотворчого мистецтва» є ознайомлення студентів із філософсько-теоретичними вимірами естетики та філософії мистецтва, філософією звуку та філософсько-світоглядними вимірами музики, філософією кольору та філософськими, аксіологічними та світоглядними вимірами образотворчого мистецтва, філософсько-теоретичними основами синтезу мистецтв, філософсько-теоретичними та когнітивно-психологічними аспектами естетики синтезу кольору та звуку, особливостями практичної реалізації синтезу кольору та звуку в історії людської цивілізації та розвитку мистецтва в творчості композиторів та митців різних епох.

Вивчаючи курс етики соціокультурної діяльності, студенти повинні знати:

- а) специфіку філософсько-теоретичних аспектів феномену естетики як емоційно-чуттєвого розуміння, осмислення та сприйняття реальності, основи філософії мистецтва;
- б) базові аспекти філософії звуку та специфіку філософсько-світоглядних вимірів феномену музики як мистецької творчості;
- в) основними аспектами філософії кольору, образно-візуального мистецтва, філософськими, аксіологічними та світоглядними аспектами образотворчого мистецтва;
- г) особливості філософсько-теоретичних засад синтезу мистецтв;
- д) специфіку філософсько-теоретичних та когнітивно-психологічних аспектів естетики синтезу кольору та звуку;
- є) особливості практичної реалізації синтезу кольору та звуку в історії людської творчості в теоретичному та практичному вимірах, в творчості композиторів та митців різних епох.

Після проходження навчального курсу студенти повинні вміти:

- а) вільно орієнтуватися та самостійно аналізувати особливості еволюції аудіо-візуального синтезу в історії світової музичної культури та естетичного світогляду в цілому;
- б) працювати з різними тематичними інформаційними джерелами.

Тема 1. Естетика та філософія мистецтва.

Естетика як сприйняття чуттєвого. Естетичне чуття як складний синтез зовнішніх і внутрішніх чуттів. Естетичний світ як частина світогляду. Естетичне сприйняття: визначення, особливості та сутність.

Мистецтво як засіб пізнання світу, особлива форма діяльності людства, де ціннісні ідеї перетворюються на спеціально створений художній образ та вільне авторське висловлювання, трактування.

Поняття художньої творчості. Художній образ, твір і стиль. Зміст і форма в мистецтві. Простір та час як характеристики художнього твору. Художній образ та сприйняття мистецтва. Семіотика художнього образу.

Тема 2. Філософія звуку. Філософсько-світоглядні виміри музики.

Філософія та естетика звуку: підсвідоме сприйняття та усвідомлювана концептуалізація.

Онтологічні аспекти феномену музики. Музика як система організованих звуків. Музика як спосіб буття, як мистецтво, в якому реальність відображається через звукові художні образи. Категорія реальності крізь призму філософії музики.

Музичний світогляд. Роль та значення музики у формуванні світогляду людини та її естетичної культури. Музика як мистецтво, найбільш пов'язане з безпосередніми враженнями.

Гносеологічні аспекти філософії музики. Раціональний та чуттєвий аспекти сприйняття звуку та музики. сприймання, виконання, слухання, оцінювання як специфічні процеси сприйняття та відображення музичної реальності. Феномен аудіосприйняття.

Взаємозв'язок між музикою і розумом, між музикою та емоціями. Форма та зміст музичного твору як філософська проблема.

Тема 3. Філософія кольору. Філософські, аксіологічні та світоглядні виміри образотворчого мистецтва.

Колір як позаречовинна складова реальності. Феномен образотворчого мистецтва як візуального мистецтва. Образотворче мистецтво як мистецтво відображення суцього (дійсності) у вигляді наочних образів. Образ як філософська категорія. Образ світу як плід художньої творчості.

Сутність образотворчості та особливості відображення реальності (дійсності). Категорія «реальності» крізь призму образотворчого мистецтва. Реальність та фантазія у образотворчому мистецтві.

Герменевтичні, феноменологічні, семантичні виміри візуального.

Аксіологічні виміри візуального мистецтва. Соціокультурні функції візуального мистецтва. Образотворче мистецтво в системі художньої комунікації.

Живопис, як вид образотворчого мистецтва, пов'язаний з передачею зорових образів.

Тема 4. Філософсько-теоретичні основи синтезу мистецтв.

Філософсько-теоретичні аспекти синтезу як поєднання абстрагованих сторін предмета і відображення його як конкретної цілісності. Синтез мистецтв як взаємозв'язана органічна єдність різних видів мистецтва. Нова естетично-образна реальність як результат синтезу мистецтв. Синтез як засіб розширення можливостей мистецтва. Поліхудожній образ світу як

Типологія синтезу мистецтв. Варіанти досягнення синтезу мистецтв. Синтетичні види мистецтва.

Історико-генетичний аналіз синтезу мистецтв.

Синтез мистецтв як метод створення художньої картини світу, єдність різних індивідуальних художніх прагнень та засіб різнобічного впливу на людей. Способи синтезування мистецтв.

Тема 5. Філософсько-теоретичні та когнітивно-психологічні аспекти естетики синтезу кольору та звуку.

Феномен синестезії та хроместезії (фонопсії). Характеристики та форми синестезії. Художньо-творча синестезійність. Феномен та спроби пояснення хроместезії.

Музично-колірна синестезія, або «кольоровий слух» як різновид хроместезії та спроби пояснення феномену. Феномен світломузики. Символіка кольорів у музиці. «Музичність» живопису та колір музики.

Психологічні аспекти синтезу кольору та звуку. Вплив музики та кольору на самосвідомість людини.

Тема 6. Синтез мистецтв у культурах первісної доби.

Синтетичний характер первісної культури та світогляду. Роль та значення кольорів та звуків в культурі первісного суспільства. Зв'язок кольору та звуку у сприйнятті первісної людини. Ритуали та духовно-релігійні аспекти синтезу мистецтв в культурі первісного суспільства.

Тема 7. Зв'язок між звуком і кольором в культурах давнього світу.

Синтез звуку та кольору в естетиці давньої Індії та Китаю. Філософія краси у китайському живописі.

Пошук синтезу звуку та кольору в античній філософії та культурі. Основи античної естетики: синтез культур та мистецтв. «Музика сфер» Піфагора. Естетична концепція Аристотеля про гармонію кольору та звуку.

Тема 8. Естетика синтезу кольору та звуку в філософії та культурі Нового часу.

Ідеї синтезу кольору та музики у естетиці композитора та художника Джузеппе Арчімбольдо.

Естетика Ньютона про гармонію кольору та звуку: співвідношення музичних тонів та їхнього кольорового втілення.

Ідеї Афанасіуса Кірхера.

Дослідження Луї-Бертрана Кастеля про зв'язки між музикою та образотворчим мистецтвом. Його концепція «музики кольору».

Дослідження та ідеї Георга Філіппа Телемана і втілення їх у музичній практиці.

Практичні аспекти синтезу кольору та звуку. Експерименти Б.Бішопа, О. Рімінгтона, А.Гектора, Т.Вілфреда.

Тема 9. Принципи синестезії в творчості композиторів XIX-XX ст.

Уявлення про синтез музичного та образотворчого мистецтв у культурі романтизму. Естетика Роберта Шумана. Теорія єдності мистецтв у творчості Ріхарда Вагнера.

Синтетизм мислення Ференца Ліста.

Творчість та естетичне кредо О.Скрябіна. Синестезія у творчості М. Римського-Корсакова

Ідеї синтезу мистецтв в творчості Миколи Леонтовича.

«Тон-колір-мелодія» Арнольда Шенберга. Суб'єктивні асоціації Олів'є Мессіана.

Тема 10. Принципи синестезії в образотворчому мистецтві XX ст.

«Візуальна музика» Роджера Фрая. «Музика» у творчості А.Матісса. Музичні жанри в живописі Поля Сіньяка та Пауля Клее.

Музика сфер Василя Кандинського. Абстракціонізм та проблема синтезу кольору та звуку. «Система Кандинського-Шенберга».

Експерименти з кольором та звуком в творчості Піта Мондріана.

Гармонія музики та живопису в творчості композитора та художника Мікалоюса Чюрльоніса. «Музичний живопис»

ФОРМИ ТА ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, диспут, презентація

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Загальна організація вивчення модульної програми та оцінювання навчальної діяльності студентів.

Діяльність викладача	Діяльність студента	Кількість балів	Термін
• лекції • консультації до курсу чи окремих тем • проведення семінарських занять • підготовка навчально-методичних матеріалів • проведення тематичних та модульних форм контролю, перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу • підсумковий контроль (залік)	• відвідування лекційних та семінарських занять • участь у семінарських заняттях (вивчення теоретичного матеріалу теми, добір дидактичного матеріалу, обговорення проблемних питань, написання реферативних робіт) • самостійна робота студентів (вивчення додаткової літератури, окремих тем або питань, що винесені на самостійне опрацювання, підготовка до семінарських занять, тощо) • підсумковий контроль	0 – 100	відповідно до розкладу занять та терміну встановленого викладачем.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь у обговореннях та доповнення на семінарах	80
2.	Презентація досліджень за обраною тематикою	10
3.	Відвідування лекцій	10
	Всього	100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

А («Відмінно»): 90-100 балів. Відповідь побудована на рівні самостійного творчого мислення на основі ґрунтового знання проблеми, що висвітлюється; основних понять та категорій, що стосуються економічного аналізу, грамотне, логічно-послідовне викладання матеріалу, вміння робити узагальнення та висновки.

В («Добре»): 82-89 балів. Студент твердо знає програмний матеріал, грамотно і по суті, з елементами творчого пошуку, висловлює його, не допускає істотних

неточностей, відповідаючи на питання, правильно застосовує теоретичні положення при вирішенні практичних питань і завдань.

С («Добре»): 74-81 балів. Правильна відповідь побудована на рівні самостійного мислення, розуміння студентом основних закономірностей викладання навчального матеріалу. Допускаються окремі незначні помилки та неточності у висвітленні неосновних аспектів проблеми.

Д («Задовільно»): 64-73 балів. В цілому правильна відповідь на рівні репродуктивного мислення. Допускаються недостатньо правильні формулювання, окремі незначні помилки у висвітленні основних аспектів проблеми, незнання студентом другорядних понять і категорій.

Е («Задовільно»): 60-63 балів. Студент знає тільки основний матеріал, але не засвоїв його деталей, допускає у відповідях неточності, недостатньо правильно формулює основні закони і правила, стикається з труднощами при виконанні практичних завдань.

FX («Незадовільно»): 35-59 балів. Неправильна відповідь на питання. Допущені значні помилки, що мають принципове значення в оцінці і розумінні явищ та фактів.

F («Незадовільно»): 1-34 балів. Незнання більшості понять і категорій економіки підприємства. Неспроможність студента аналізувати матеріал, робити узагальнення та висновки, неправильна відповідь на питання.

ІНКЛЮЗИВНЕ НАВЧАННЯ

Навчальна дисципліна може викладатися для більшості студентів з особливими освітніми потребами.

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Передбачається у межах вивчення навчальної дисципліни участь студентів у міжнародних та вітчизняних конференціях, конкурсах творчих робіт, круглих столах тощо.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

БАЗОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Андрущенко Т.І. Аксиологічні виміри формотворення в сучасному мистецькому просторі. Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі : колект. монографія / [І. В. Вернудіна, В. П. Драпогуз, Т. К. Гуменюк, Л. П. Саракун та ін.] ; за ред. М. М. Бровка. Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. С. 189-211.
2. Андрущенко Т.І. Феномен естетичного (філософсько-історичний аналіз). К: Знання України. 2007. 270 с.
3. Бровка М. М. Мистецтво: філософсько-культурологічні виміри: Монографія. Київ: КНЛУ, 2008. 237 с. Естетика: навчальний посібник для педагогів / за ред. Т. І. Андрущенко. К.: МП Леся, 2014. 613 с.
4. Естетика: Підручник / Л.Т.Левчук, Д.Ю.Кучерюк, В.І.Панченко; За заг. ред. Л.Т.Левчук. К., 2010. 435 с.
5. Етика. Естетика : навч. посіб. За наук. ред. Панченко В. І. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 432 с.
6. Мистецтво у розвитку особистості : монографія / Ничкало Н. Г. та ін. Чернівці : Зелена Буковина, 2006. 224 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА

1. Айгістова А. Гармонія і культурно-світоглядні трансформації: синтез мистецтв. Мистецтвознавчі записки : збірник наукових праць/ Міністерство культури України, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ : Міленіум, 2014. С. 33-39.
2. Бельдій О. В. Ідея кольору в контексті феноменологічної концепції сприйняття. Вісник Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2010. №4. С. 20-25.
3. Бельдій О. Символіка кольору в контексті людського досвіду. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: філософія, культурологія, соціологія, 2017, вип. 13. С. 8-15.
4. Гомілко, О. Музика. Гармонія сфер чи інструмент культури? Докса, № 15. 2010. С. 276–285.
5. Горбатенко Л. Музика кольору. АРТ-платФОРМА. 2022. Вип. 1(5). С. 190-202.
6. Горовенко В. Бачити звук, слухати колір. Теорія і методика художньої освіти та виховання. №3 (69). 2013. С. 41-45.
7. Гребенюк О. В. Зв'язок музики та образотворчого мистецтва на прикладі творчості художників-прерафаелітів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки Комунального закладу вищої освіти «Академія культури і мистецтв». Вип. 3. 2023. С. 200-208.
8. Дмитренко Н. Явище синтезу мистецтв як літературознавча проблема. *Studia methodologica* 2014; (39). С. 118-124.
9. Жаркова В. Історія західної музики: Номо Musicus від античності до бароко : навчальний посібник. Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2023. 548 с.
10. Загрійчук І. Міф і музика як спосіб осягнення цілісності: історія і сучасність. Вагнер і Ніцше: 150-ліття зустрічі : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Львів, 7-8 листопада 2018 р.). Львів, 2018 С. 75-80.
11. Історія первісного суспільства : підручник / В.В.Скирда, Б.А.Шрамко. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2018. 172 с.
12. Каблова Т. Музичний етос культури: специфіка поняття. Вагнер і Ніцше: 150-ліття зустрічі : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Львів, 7-8 листопада 2018 р.). Львів, 2018. С. 84-87.
13. Кобиленко Н. Символізація кольору давньогрецької міфології. Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка]. Серія : Філологічні науки (мовознавство). Кіровоград, 2017. Вип. 153. С. 513–518.
14. Козаренко О. Українське коріння філософії музики. Вагнер і Ніцше: 150-ліття зустрічі : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Львів, 7-8 листопада 2018 р.). Львів, 2018. С. 115-117.
15. Крусь О.П. Історія української музики від витоків до середини XIX століття: Навчально-методичний посібник. Луцьк: Надстир'я, 1999. 138 с.
16. Кундеревич О. Принцип гармонії в філософії та музиці. Вагнер і Ніцше: 150-ліття зустрічі : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Львів, 7-8 листопада 2018 р.). Львів, 2018. С. 121-124.
17. Лі Чжи. До проблеми синтезу музичного мистецтва. Актуальні питання гуманітарних наук. Вип. 61, том 2, 2023. С. 98-102.
18. Лі Чжи. Синтез мистецтв: історико-теоретичні основи. *The scientific heritage* No 107 (2023). С. 9-11.
19. Маловицька Л. Звук і колір: феномен синестезії у творчому мисленні генія-митця. Актуальні проблеми сучасної філософії та науки: творче, критичне і практичне мислення: зб. наук. праць (за матеріалами II міжвузівської науково-теоретичної конференції від 23 грудня 2009 року) / за загал. ред. д.філос. н. Поліщук О.П. Житомир: Житомирський державний центр науково-технічної і економічної інформації, 2009. С. 55-58.
20. Мерло-Понті М. Видиме й невидиме: З робочими нотатками : пер. с фр. Київ : КМ

Академія, 2003. 268 с.

21. Моклиця М. Від синкретизму до сецесії: філософські аспекти синтезу мистецтв. Волинська філологічна: текст і контекст. Явище синтезу мистецтв в українській літературі: зб. наук. праць. Вип. 6. Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2008. С. 70–75.
22. Науменко Н.В. Музика в кольорі, колір у слові: елементи синопсії в аналізі пісенного твору. Літературознавчі студії Випуск 51. 2017. С. 155-161.
23. Овчаренко Н. Філософія музики: особливості художньої реальності та роль метафори. Вагнер і Ніцше: 150-ліття зустрічі : збірник матеріалів міжнародної наукової конференції (Львів, 7-8 листопада 2018 р.). Львів, 2018. С. 150-152.
24. Основи теорії кольору. Навчально-методичний посібник для здобувачів освітнього ступеня бакалавра спеціальності 186 “Видавництво та поліграфія” усіх форм навчання [Електронний ресурс]/ [упоряд. Т.І. Веретільник, Л.Д. Мисник, Капітан Р.Б., Мамонов Ю.П., Манзюра О.В.] ; М-во освіти і науки України, Черкас. держ. технол. ун-т. Черкаси : ЧДТУ, 2020. 130 с.
25. Полюга В. Філософія музики (форми і методи осмислення музичного буття). Актуальні питання гуманітарних наук. Вип 48, том 2, 2022. С. 36-42.
26. Прищенко С.В. Кольорознавство : навчальний посібник / за редакцією професора. Є.А.Антоновича. К.: ДАКККиМ, 2009. 358 с.
27. Проблеми синтезу мистецтв у художній культурі: Зб. Статей за результат. IX Міжвуз. наук.-практ. студ. конф., 19-20 листопада 2015 р. / М-во культури України, Дніпропетровська консерваторія ім. М. Глінки. Дніпропетровськ : Ліра, 2016. 176 с.
28. Пушонкова О. Філософія кольору у вченні І. В. Гете. Гілея. Вип. 138. С. 21-26.
29. Рахманова О. Синестезія як засіб розвитку музичного семіозису молодших школярів. Музичне мистецтво в освітологічному дискурсі № 5, 2020. С. 32-35.
30. Тарапата-Більченко Л. Г. Філософія музики : навч. посібник для студ. та магістрантів ф-ту мистецтв; Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А.С.Макаренка. Суми : СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2004. 76 с.

Науково-освітні ресурси мережі Інтернет:

1. <https://mkip.gov.ua/> - Офіційний сайт Міністерства культури та інформаційної політики України;
2. <https://arts.gov.ua/> - Офіційний сайт Державного агентства України з питань мистецтв та мистецької освіти;
3. <https://uinp.gov.ua/> - Офіційний сайт Українського інституту національної пам'яті;
6. <http://www.nbuv.gov.ua/> - Офіційний сайт Національної бібліотеки України ім. В. Вернадського;
7. <http://lib.knukim.edu.ua/> - Офіційний сайт Наукової бібліотеки КНУКиМ;
8. http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis64r_81/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ARD_EX&P21DBN=ARD&S21FMT=&S21ALL=&Z21ID= - Електронна бібліотека авторефератів дисертацій (Ресурси Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського);
9. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_ir/cgiirbis_64.exe?C21COM=F&I21DBN=ELIB&P21DBN=ELIB&S21CNR=20&Z21ID= - Цифрова бібліотека історико-культурної спадщини;
10. <https://nrat.ukrintei.ua/> - Національний репозитарій академічних текстів;
11. <https://www.europeana.eu/en> - Discover Europe's digital cultural heritage (європейська цифрова бібліотека, метою якої є забезпечення доступу до оцифрованих книг, які розкривають різні аспекти європейської культури);
12. <https://elib.nlu.org.ua/> - Електронна бібліотека "Культура України";
13. <https://esu.com.ua/> - Онлайн-версія «ЕНЦИКЛОПЕДІЯ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ»

14. <https://www.loc.gov/collections/world-digital-library/about-this-collection/> - Цифрова бібліотека (WDL);
15. <https://uartlib.org/> - Бібліотека українського мистецтва.